

IOHANNES *de Zápolya, 37* REX HVNGAR.

OBORNI TERÉZ

HA A SORS TÖBB IDŐT AD JÁNOS KIRÁLYNAK

[1541]

VAJON KIÉ
– LETT VOLNA –
AZ ORSZÁG?

Olykor megfeledkezünk arról, hogy a történelmet emberi döntések sora alakítja, országok sorsa múlik egy ember testi hibáján vagy betegségén, lelki alkatán, személyisége által meghatározott lépésein. A különféle kutatói irányzatoknak megfelelően elemzünk és magyarázunk, míg végül kétséget kizáró eredményre jutunk, s akkor már tudjuk, mi miért történt úgy, ahogy. Holott minden történhetett volna egészen másként is egy alternatív valóságban, amelyben más sors jut a főszereplőknek, más döntések, más egyéni cselekvések mozdítják valamely irányba egy meghatározó időpontban birodalmak, országok – a példa kedvéért éppen hazánk – történelmét. Az alábbiakban arra teszek óvatoss – vagy talán épp óvatlan – kísérletet, hogy átgondoljam, illetve az olvasókat közös gondolkodásra hívjam: mi lett volna, ha I. János király nem hal meg 1540 nyarán Szászsebesen és a sorstól kap még 10-15 évet..

Ahhoz, hogy egy alternatív történetet állíthassunk fel János király életben maradása esetére, induljunk ki mégis a valós tényekből, áttekintve mindenekelőtt a harmincas évek végén, a váradi béke körüli időben az országban kialakult politikai-hatalmi helyzetet.

AZ ORSZÁG HATALMI MEGOSZTOTSÁGA 1538-BAN

A kettős királyválasztás után azonnal megindult a két új uralkodó kommunikációs hadviselése az európai diplomáciai szinten, s megkezdődtek a fegyveres összecsapások is az országon belül. Mindkettő célja az volt, hogy az egyik király eltávolítsa a másikat a magyar trónról, és egyedül uralkodjék Magyarországon. A hadakozás váltakozó sikerrel folyt, az európai udvarokban azonban a kontinens középső részét uraló – és nem mellesleg a világ más részeit is bíró szuperhatalom – Habsburg-dinasztia széles körű diplomáciai hálózata messzemenő sikert aratott.

Az európai királyi dinasztiák körében alig ismert, megfelelő kapcsolatokkal és kivált kellően rangos ősökkel nem rendelkező törvényes magyar király, Szapolyai I. János csak saját országában volt „valaki”. Kapcsolatépítési törekvései rendre kudarcba fulladtak. A kósza, soha be nem váltott ígéreteken kívül konkrét segítséget a nyugati keresztény hatalmaktól – beleértve a pápaságot is – nem kapott. Egyedül a lengyel udvar ismerte el királyságát, nem véletlenül. Jagelló I. „Öreg” Zsig-

mond – a két család közti régi kapcsolat okán is – a kezdetektől támogatta János magyar királyságát, amit mi sem

jelzett erőteljesebben, mint hogy saját magyar királyságra való jelöltségét viszavonta 1526 őszén. Öreg Zsigmond

GYÖRGY BARÁT AMBÍCIÓI

V. Károly vezérdiplomátája, Johann von Wese/Weeze lundi érsek naplószerű feljegyzéseiben megörökített egy 1537. november 30-án György baráttal négyszemközt folytatott beszélgetést. A tárgyaló felek akkoriban a Kassa melletti Rozgonyban találkoztak, ahol Perényi Péter és Leonhard von Vels tábornok is jelen volt. Az érsekkel folytatott beszélgetés során a barát elmondta, hogy mostantól már őszintén beleveti magát a tárgyalásokba, eddig ugyanis nem sokat tett az ügy érdekében, jöllehet a lengyel király és más fejedelmek is segítkeztek nyélbe ütni a megállapodást János és Ferdinánd között.

Ezután bizalmasabb hangvétellel váltva folytatta – miként Wese idézi György barát szavait – ekképpen: „azonkívül azt kérem, hogy a béke megkötése után a császári és a római királyi felségektől megbecsülést kapjak, mert habár szerzetes vagyok, azért ember is maradtam. A felségektől én püspökséget, pénzt vagy jószágokat nem kérhetek, megelégszem azzal, amit az ő kegyelmükből, ha megadnak, meglátnak, hogy megszolgálom. Mert ebben az egész

országban senki más nincs, aki a törökök, a rácok, a vlachok, a moldvaiak és a magyarok természetét egyaránt ismerné, csak én, és azt is, hogyan kell velük tárgyalni. Vannak az országban olyanok – jelentette ki ezt követően –, akik azt állítják, hogy mindent tudnak, de a valós dolgokat nem ismerik. Tetteiket a kapzsiság, a meggazdagodás és az előkelő élet iránti vágy vezérli.”

A fráter hozzátette, hogy a béke előmozdításáért ő a két felségtől semmi mást nem vár, csak a tisztas méltóságot és az ő „szerencséjének” gyarapodását. Aztán György barát gyorsan megkérdezte, hogy vajon ő, azaz az érsek meg tudja-e neki ígérni, hogy mindkét felségnél (Károlynál és Ferdinándnál) segíteni fogja előmenetelét és megbecsülését. Wese ezt megígérte és kezet adott rá. Válaszul György barát ígéretet tett, hogy mindent megtesz a béke megkötése érdekében, és közölte: „ha a királlyal való megegyezést követően néhány bizonytalan pont marad, azt csakis velem közöld, és talán rá tudom venni azok elfogadására.”

I. Zsigmond, más néven Öreg Zsigmond
lengyel király, 1467–1548

különböző mediátorai révén igyekezett összebékíteni a versengő feleket, követei rendszerint jelen voltak a megemegszakadó, majd felújuló béketárgyalásokon, vagy a Jánossal és Ferdinánddal folytatott sűrű levélváltások útján próbálták az eseményeket az optimális végkifejlet felé terelni.

A harmincas évek második felében János főkövetei – Brodarics István pécsi, majd váci püspök és Frangepán Ferenc kalocsai érsek – sorra találkoztak Ferdinánd követivel, de az áhított békét azért sem érhatték el, mert uruk, János király sem akarta a megegyezést. Legalábbis úgy nem, hogy királyságáról lemondva Ferdinándnak adja az országot, hiszen a Habsburg is éppen úgy lemondhatott volna, neki sem volt több joga a magyar királyi trónra. A tárgyalások, amelyeket Habsburg-részről V. Károly vezérdiplomátája, Johann von Wese/Weeze lundi érsek vezetett, 1536-ra nemcsak megakadtak, de szinte reménytelenné is váltak.

Annak egyébként, hogy 1536-ban János király vonakodni látszott a békekötéstől, egészen jól belátható oka volt, s erre hamarosan Wese is rájött. I. Ferenc francia király és V. Károly között ugyanis újra fellángolt a fegyveres harc, így János előnyösebb alkupozícióba került, és György barát javaslatára, nem titkoltan, a francia háború kimenetelét várta. A Szapolyai-pártiak tehát húzták az időt, s igyekeztek minél nagyobb engedményeket kicsikarni Ferdinándtól, mire Wese a megegyezés reményét veszítve haza akart utazni. A lundi érsek leveleiből ismert, hogy a váradi tárgyalások utolsó szakaszában a felek már két szinten értekeztek: a titkos megbeszéléseken Wese és az általa mindenhatónak nevezett György barát, valamint Frangepán Ferenc vett részt, a nyilvános tárgyalásokat pedig Statileo János és a többi tanácsos jelenlétében folytatták.

1537 novemberében a János részéről az értekezletet vezető Fráter György kezdett erőteljesebben belefolyni a tárgyalások menetébe, külön megbeszéléseket folytatott az érsekkel, és lényegében lepaktált vele. Bár semmilyen biztos ígéretet nem kapott Habsburg-résztől további előmenetelére vagy, ahogyan ő fogalmazott, „megbecsülésére” vonatkozóan, rövidesen rávette urát a megállapodás pontjainak végle-

gesítésére. Jánost azért is rá lehetett venni a megegyezésre, mert már a férfikor delelőjén túl járt, így nemigen volt reménye arra, hogy feleségre és fiúgyermekre tegyen szert, az ország sorsát pedig egy nagy és erős európai dinasztiahoz kellett kötni.

1538 februárjára János helyzete az országon belül megerősödött, Ferdinánd hadai nem tudták az elfoglalt területeken megtartani. A váradi béke lecsendesítette a harcokat és megosztotta az országot a két legitim magyar király között. A békekötéshez vezető megfontolásokat azért is volt érdemes viszonylag részletesen áttekinteni, mert így válik érdekessé a térképünkön látható területi hatalmi megosztottság, amelyből elindítható egyfajta alternatív történetet kifejtő gondolatmenet. A váradi béke megkötésének idejétől a János király haláláig tartó időszakban ugyanis az ország nagyobb részét János uralta, talán ezért sem volt ínyére az a nagy engedmény, amelyre rákényszerült, s ily módon a megállapodás valójában nagyobb sikert és nyereséget eredményezett Ferdinánd számára, hiszen előrevetítette, hogy királytársa halála után egyedül uralhatja a gazdag Magyar Királyságot.

János király Váradon rendezte be rezidenciáját, első tanácsosa és legfőbb

bizalmi embere, György barát püspöki székhelyén, természetesen bírva a gazdag püspökség jelentős jövedelmeit is. Várad a János király uralmában lévő országrész természetes, szinte mértani középpontja volt, mely az ország legnagyobb kiterjedésű vármegyéje, Bihar közepén helyezkedett el. Erős vára biztos pontot jelenthetett a környező területek megvédelmezése szempontjából, és biztosította az Erdély felé vezető utat is. Itt érhetünk el az első alternatíva felvetéséhez: ha úgy alakult volna, hogy János király életben marad és az ország megosztottsága tartóssá válik – amihez persze szükség lett volna a váradi béke pontjainak törvényerőre emelésére mindkét országrészben –, Várad nem határvárként erősödött volna meg, hanem minden bizonynyal a Szapolyai-uralom alatti királyságban jelentős virágzásnak indul. Sőt, Buda oszmán uralom alá kerülését követően János király itt rendezhette volna be a keleti királyság fővárosát is. Fölvetődhet ezen a ponton, hogy vajon mi szükség lett volna Buda elfoglalására, ha János életben marad és elismeri a szultán hatalmát országa fölött.

Martinuzzi (Fráter) György (1482–1551)

Egyelőre azonban ne vigyük tovább ezt a gondolatot, térjünk vissza a történelmi tények világába!

JÁNOS KIRÁLY HALÁLA

János király betegsége és tragikus halála időről időre felkelti a korszak iránt érdeklődők figyelmét. A kor krónikásai és politikusai egyaránt megemlékeztek a sorsfordító halálesetről, mert mindnyájan sejtették a várható következményeket, amelyek Magyarországra is súlyos hatást fognak gyakorolni. Verancsics Antal a halált megelőzően epileptikus rohamokról tett említést, ami azért is érdekes, mert János király fia, a harmincesztendősen elhunyt II. János (János Zsigmond) esetében szintén epilepsziát említenek a források az ifjú korai halálának okaként.

János király halála napját némi bizonytalanság veszi körül. Bethlen Farkas leírásából tudjuk, hogy a Szászsebesre érkező királyon „a hosszú utazás, a gyors hajítás és a roppant nagy gon-

dok miatt, amelyekkel egész életében küszködött, még súlyosabb betegség vett erőt”. A betegség lázzal, fejfájással, szédüléssel, tompultsággal járt együtt. Amikor a király érezte, hogy betegsége nem javul, meghagyta Petrovics Péternek, Fráter Györgynek és a környezetében tartózkodó tanácsosoknak, hogy az ő vérből származó utód uralkodását feltétlenül és állhatatosan támogassák. Ezt követően jött meg a hír Budáról, hogy a királyné fiúgyermeket szült. A király ujjongott, önfeledten lóra pattant, hogy katonáinak maga adja hírül az eseményt. Ezt követően még rosszabbul lett, s július 21-én reggel hét óra tájban elhunyt: „*vele együtt a meg nem erősített, sem közzé nem tett váradi béke is érvényét veszttette*”, fűzte hozzá a haláleset leírásához Bethlen Farkas.

Verancsics Antal királyi titkártól még pontosabban értesülhetünk a kritikus napokról, hiszen ő maga is jelen volt a szászsebesi táborban, ahol a király haldoklott. Nagybátyjának, Statileo János erdélyi püspöknek írt leveléből tudhatjuk meg a történeteket. Amikor János Gyulafehérvárra ért, egy súlyosabb szélütés érte, majd Szászsebesre érkezve ez megismétlődött, amit epileptikus rohamok követtek, ezután ernyedt testtel feküdt kilenc napon át,

egyetlen szó nélkül, mozdulatlanul. Amikor rövid időre magához tért, elmondta végső kívánságát és akaratát körülötte lévő tanácsosainak, Fráter Györgynek, Török Bálintnak, Petrovics Péternek, Eszéky Jánosnak és Werbőczy Istvánnak. Fia gyámjával Petrovics Pétert és György barátot jelölte ki, s kérte, hogy ha közös akaratból úgy döntenének, fiát koronázzák is meg.

Györgyöt személyesen is megszólította, legalábbis Verancsics így emlékezett: „*Te, Utyeszenics György, akit én az alacsony sorból, szabad akaratomból kiemeltelek, és a legfőbb méltóságra, sok kiváló férfi és nagyszerű nemzetség elé emeltelek, aki nagy tehetséggel és hatalommal bírsz, akit mint édes testvéremet egyedülként magamhoz vettelek, légy feleségem és gyermekem gyámja és védelmezője. Ti urak, atyámfiái, akiket szintén szerettem és sokak fölé emeltem, a szülői terheket vegyétek magatokra, Györgyöt egyetértéssel, tanácsaitokkal támogassátok és segítségére legyetek, hogy így az országot jobban tudja igazgatni. A belső gyűlölködésnek okossággal, mértékletességgel és nyíltszívűséggel igyekezzetek ellenállni, nehogy semmibe vegyétek vagy még pártoljátok is az efféléit, és összeütkezésbe kerüljétek, és ezzel fiacskám*

A Magyar Királyság hatalmi viszonyai 1538–1540 között

utódlását megakadályozták és felesé-
gemet még elkeseredettebb állapotba
taszították” – fejezte be szavait János
király az azokat lejegyző királyi titkár
szerint. Verancsics azt is tudtul adja,
hogy az uralkodó halálát tanácsosai
még közel két hétig titokban tartották.

Aki legelőször mérte föl a haláleset
súlyos következményeit, az talán Fráter
György lehetett, mindenesetre ő kapott
észbe elsőként. Azonnal követet me-
nesztett a Portára, hogy az elhunyt fiá-
nak kérje az országot, és még a király
halála előtt kapcsolatba lépett a lengyel
uralkodóval. Azokkal a tanácsosokkal,
akik jelen voltak a király betegágyánál,
úgy döntöttek, hogy Eszéki János pécsi
püspököt küldik követségbe a szultán-
hoz, és kéri, hogy János király fiára is
ugyanúgy gondot viseljen, mint koráb-
ban atyjára, és örököséként a Magyar
Királyság élére őt jelölje ki.

Fráter György már 1540. július 18-án
levelet írt Jagelló I. „Öreg” Zsigmond ki-
rállynak is. Beszámolt neki ura haláltu-
sájáról és a várható nehézségekről. Jog-
gal merülhet föl a gyanú, hogy ekkor
akár már halott is lehetett a király, vagy
ha nem, akkor éppen abban a szinte
kómás állapotban volt, amelyről Veran-
csics is beszámolt. Erre a levélre hivat-
kozva tette Bessenyei József a király ha-
lálát július 18-ra. Fráter György kérte
Zsigmondtól, hogy segítsen leányát és
unokáját minden sérelemtől és veszély-
től megmenteni és számukra a királyi
címet megtartani. Ennek érdekében
küldjön azonnal követet a Portára, aki
a magyar urak követével együttmű-
ködve szerezze meg a szultán en-
gedélyét ahhoz, hogy Petrovics Péter
lehesse a gyermek gyámja, aki gondos-
kodhat neveltetéséről és egyben a ki-
rállyéról is. Mert más lehetőség az or-
szág és János király örökségének meg-
őrzésére nem látszik.

A levélből úgy tűnik, a magyarorszá-
gi Szapolyai-párti urak, élükön György
baráttal, nagyon bíztak Zsigmond köz-
benjárásában és hathatós segítségével
a János halála után minden bizonnyal
várható súlyos külső és belső konfliktus-
ban. Azt is remélték, hogy Zsig-
mond közbenjárásának köszönhetően
Ferdinánd eláll Magyarország megszer-
zésének igényétől, mert ha megtá-
madja az országot, azzal csak ürügyet
szolgáltat a magyaroknak arra, hogy a
törökökhöz pártoljanak. Valójában e se-
gítség megadásában Zsigmond nem
mutatott azonnal erős készséget, mert
nem akart nyíltan ellenséges viszonyt
kialakítani a Habsburg-dinasztiával, in-

kább vállalkozott a közvetítő szerepre,
így mind ő, mind pedig János király
időt tudott nyerni a Habsburg–Osz-
mán–Szapolyai/Jagelló-játszmában.

„VAJON KIÉ – LETT VOLNA – AZ ORSZÁG?”

János király 1540 nyarán Váradról azért
vonult be hadaival Erdélybe, hogy le-
számoljon az egyébként is már lecsen-
gőben lévő, Balassa Imre és Majláth Ist-
ván erdélyi vajdák által titokban meg-
kezdett szervezkedéssel, amelynek bi-
zonytalan céljai között szerepelhetett
Erdély esetleges leválasztása a János
uralma alatti országrészről és külön
tartományként az Oszmán Birodalom
alá vonása. A konspiráló főurak végül
meghunyáskodtak, törvényes kirá-
lyuk ellen nyílt fellépésre nem mertek
vállalkozni. János katonai erővel ren-
dezte a helyzetet, és ez idő tájt már

meglehetősen erős tanácsadói csapat,
sőt humanista műveltségű diplomaták
köre is támogatta. Minden jel arra mu-
tatott, hogy néhány év alatt sikerül
szervezettebbé tenni a kormányzati be-
rendezkedést az általa uralt országrész-
ben, annál is inkább, mert mellette volt
a kiváló szervezői képességgel és
– mint később, Buda ostrománál, majd
a negyvenes évek küzdelmei során be-
bizonyosodott – katonai irányítási gya-
korlattal és diplomáciai készséggel is
rendelkező György barát.

Ha nem hal meg ekkor János király,
Fráter György még jelentősebb befo-
lyásra tehetett volna szert a következő
években, és Petrovics, Werbőczy, vala-
mint más tanácsosok segítségével a

II. János választott király,
Szapolyai János király
harmincesztendősen elhunyt fia

belső nyugalom megteremtése és az ország belső kormányzatának megszilárdítása előtt nem állt volna akadály. A váradi béke közös országgyűlés megtartását helyezte kilátásba, ahol a két király akár törvénybe is iktathatta volna az ország békés megosztásának dokumentumát. János királyi székhelye továbbra is Buda vára maradhatott volna, sőt, hatalma megerősödése révén talán idővel a Habsburg Ferdinánd által uralt nyugati-északnyugati területek is a birtokába kerülhettek volna. Am erősen kétséges, hogy az oszmán nagyhatalom hogyan viszonyult volna a megosztott Magyar Királyság léteéhez, még abban az esetben is, ha annak nagyobbik részét a szultán „szövetségesé” és magát alattvalójaként elismerő János király uralja.

De mielőtt ezen a gondolati íven továbbhaladnánk, lépünk vissza a megosztott királyság gondolatához: a kettős uralom legnagyobb, egyáltalán nem elhanyagolható ellensúlya maga az Oszmán Birodalom lehetett volna. Hiszen valószínűtlen, hogy a Porta eltűrte volna legnagyobb ellenfeleinek, a Habsburgoknak akár csak szűkös térnyerését is a térségben. János maga is rettegett a törökök támadásától, hiszen ne felejtjük el, 1539-ben az a Hieronymus Łaski – immár Ferdinánd követeként – árulta be a váradi megegyezést a Portán, aki 1527–28 telén tető alá hozta a János király és Szulejmán szultán közötti szövetségi szerződést. A váradi paktum kitudódását követően

János meg volt győződve arról, hogy a szultán hadai felvonulnak ellene, sőt már 1538 őszen ettől tartott, és éppen ezért nagy európai keresztény összefogást szorgalmazott és remélt. A hadjárat azonban nem ellene, hanem Moldva ellen indult 1538-ban, és a keresztény összefogás sem jött létre.

Az érdekszférák elhatárolása Szapolyai János és Habsburg Ferdinánd között tehát egyáltalán nem tűnhet teljesen működőképes megoldásnak, ideiglenesnek is csak akkor, ha János éppen az 1528-ban megkötött szövetségi szerződés alapján az általa uralt Magyarországot továbbra is a szultán vazallus államának ismeri el. Az is elképzelhető, hogy bár a szerződésben nem volt belefoglalva, a későbbiekben a Porta adófizetést is követelt volna János országtól.

Az alávetettség elfogadása esetén viszont Buda elfoglalása talán nem következik be, és az ország közepén terpeszkedő oszmán hódoltság sem jön létre, mert a Porta megelégszik egyfajta laza függéssel, és az országnak, valamint a királynak az erdélyi állapotokhoz és az erdélyi fejedelmekéhez hasonló státusa formálódik ki. További kérdésként merülhet föl, hogy ez a szélcsendes, az oszmánok érdekeit kiszolgáló békés állapot meddig maradhatott volna fenn. A szíve és esze szerint pogányellenes János király és a magyar rendek, az ország politikai vezetése meddig tudták volna eltűrni az esetlegesen egyre fokozódó oszmán befolyást? Ami – miképpen kezdetben a keleti királyságban megtörtént –

megmutatkozott volna egyrészt az erdélyiek erős ellenérzésében, másrészt a török követeknek a király mellett állandósuló jelenlétében vagy oszmán részről a folyamatos fenyegetettség fenntartásában, sőt talán az oszmán-török katonaság állandó, megszálló jellegű jelenlétében is.

Könnyen elképzelhető, hogy egy idő után az ellenérzés az oszmánokkal szemben olyan pattanásig feszült helyzetet eredményezett volna, amelyet még a király mellett álló, portai politikai manővereiről híres György barát mégoly taktikus lépései sem tudtak volna elsimítani. Ha ebben a helyzetben a valójában a kereszténység érdekeit védő, de az oszmánoknak kényszerűen hajbókoló János király és hívei egy adott ponton meghasonlanak, és kirobban egy súlyos fegyveres összecsapás, amely maga után vonja a Porta büntetőhadjáratát – miképpen 1551–52-ben történt Erdély elveszte miatt –, János király és György barát könnyedén a Héttoronyban találhatta volna magát. Az ország János által uralt területének nagy része pedig ez esetben szintén oszmán uralom alá kerül, és Buda várának tornyán újfent a lófarkas lobogó leng.

Így tehát könnyen lehet, hogy ha János királyt további egy vagy talán másfél évtizedig „életben hagyjuk”, alternatív történetünk szinte ugyanolyan végkifejlethez jut el, mint ami ténylegesen is megtörtént a király 1540-ben bekövetkezett halálát követően. Minderre talán nem is olyan rejtélyes a magyarázat: Magyarország

János Zsigmond (1540–1571) szarkofágja
Gyulafehérváron (bal és jobb oldalon)

sorsa ezekben az évtizedekben nem Magyarországon dőlt el, hanem a két világbirodalom egymásnak feszülő ereje, stratégiai döntései határozták meg. Mindenekelőtt az Oszmán Birodalom hódításainak irányától és terveitől függhetett volna, hogy a János vagy később esetleg fia, II. János uralta országnak csupán déli-délnyugati részét tekintik felvonulási övezetnek, és azon keresztülhatolva támadnak a Habsburg-uralom alatti térség, az örökös tartományok ellen, vagy északabbra merészkedve a dunántúli területeket is igénybe veszik a nyugatra irányuló támadások céljából. Ez esetben, ha úgy tartotta volna kedvük, a laza, szövetségnek álcázott vazallusi függésnél erőteljesebb, a balkáni országokat jellemző totális integrációt tekinthették volna követendő politikának Magyarországgal szemben, és ugyanúgy lerohanhatták volna az országot, mint ott tették.

Hogy ebben az elképzelt, alternatív történetben a Habsburg-erőknek mekkora szerepük, az oszmánokkal szembeni ellenállásra mekkora erejük és főként milyen erős indíttatásuk lett volna, az már egy újabb vetülete a kérdésnek. A 16–17. századi történések ismeretében megkockáztatom, hogy meglehetősen csekély erőt vonultattak volna föl a Magyar Királyság nyugati részének védelmére, semmiképpen nem tehettek volna többet, mint amit így, a magyar királyi cím birtokában tenni tudtak. Ha viszont az oszmán–Habsburg katonai összecsapások jórészt az örökös tartományok területén folynak, a Habsburg Birodalom minden bizonnyal sokkal nagyobb erőket mozgósított volna a frontvonal védelme érdekében.

Hazánk középső és nyugati-északnyugati része vagy egésze azonban az Oszmán Birodalom gyengébb vagy erőteljesebb fennhatóságát lett volna kénytelen elviselni, ámbár lehetséges, hogy kevesebb hadjáratot és kisebb népességvesztést elszenvedve, aminek köszönhetően városaink középkori épületei, a paloták és reneszánsz kertek nagyobb eséllyel maradhattak volna meg, sőt talán a budai Várnak is jóval kisebb mértékű pusztulása következhetett volna be. További kérdés, hogy mi lett volna a Tiszától keletre eső területekkel és Erdéllyel, ahová a törökök nyilvánvalóan nem tudtak volna jelentős katonasággal ellátott helyőrségeket telepíteni, hiszen a birodalom terjeszkedésének fő csapásirányából kiesett ez a terület. Kormány-

zati és katonai erejükből arra azonban talán futotta volna, hogy az általuk a Magyar Királyság trónján tartott király révén biztosítsák a békés hátszágot, valamint hogy a gazdag termőterüle-

tekről elegendő élelmiszer és hadianyag utánpótlását szerezzék meg a maguk számára. S ez esetben Erdély nem feltétlen alakult volna különálló fejedelemséggé. ♦